

RAAHE

Tulevaisuuden älykkään joukkoliikenteen esiselvitys

AKKE-hanke

Loppuraportti 1.12.2021

Hankkeen tausta ja lähtökohdat

- Hankkeen toteutusaika 1.3.2021- 31.8.2021
- Hankkeeseen osallistuivat Pohjois-Pohjanmaan eteläisen rannikkoalueen kunnat (Kalajoki, Ylivieska, Pyhäjoki, Merijärvi, Alavieska, Siikajoki, Raahe ja Oulainen)
  - Seutu muodostaa merkittävän asiointi ja työssäkäyntialueen
- Alueelle on suuntautumassa useita merkittäviä investointeja
  - Esimerkiksi Hanhikivi1 ydinvoimala
- Kuntien välisen pendelöinnin odotetaan kasvavan.
  - Alueelle odotetaan noin 5000 uutta asukasta
  - Jakautuvat asumaan alueen kuntiin
- Hankealueen kuntien joukkoliikenne on tällä hetkellä vähäistä ja investointien toteuduttua riittämätöntä.
  - Seudullinen liikenne pääosin ELY- keskuksen hankkimaa
  - Seudullinen joukkoliikenne riittämätöntä sekä kuntien paikallisliikenne.
- Alueellinen joukkoliikennetyöryhmä totesi, että alueen joukkoliikenteen kehittäminen tulee käynnistää välittömästi.

Hankkeen organisaatio

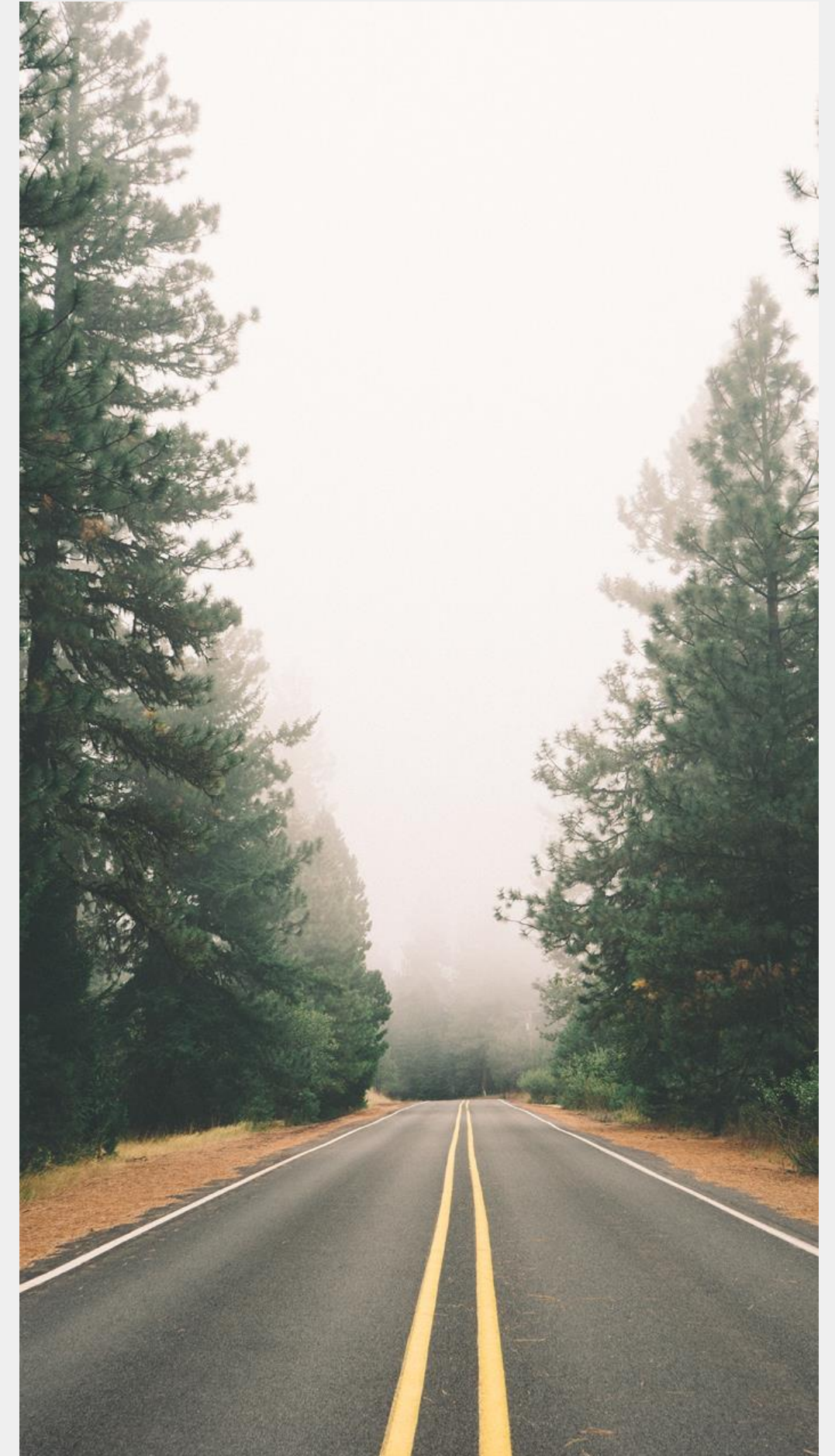
- Hankeorganisaatio
  - Raahen kaupunki/Raahen seudun kehitys
- Hankkeen vastuullinen johtaja:
  - Pasi Pitkänen, pasi.pitkanen@raahe.fi
- Hankkeen yhteyshenkilö:
  - Anna-Kaisa Ala-aho, anna-kaisa.ala-aho@raahe.fi
- Hankkeen kirjanpitäjä:
  - Mia Kastelli, mia.kastelli@raahe.fi

Alueellinen joukkoliikennetyöryhmä

- Työryhmä koostuu Raahen lisäksi seitsemän kunnan edustajista.
  - Kalajoki,
  - Ylivieska,
  - Pyhäjoki,
  - Merijärvi,
  - Alavieska,
  - Siikajoki
  - Oulainen
- Lisäksi työryhmässä on edustajat Fennovoimalta sekä asiantuntija ELY-keskuksesta.

Hankkeen vaikuttavuus

Hanke tukee ja edistää laajasti maakuntaohjelman teemoja ja tavoitteita.

- Reagointi muuttuvaan toimintaympäristöön, digitalisaation tuomat muutokset sekä kaupunkien ja maaseutujen välinen aluekehityksellinen vuorovaikutus.

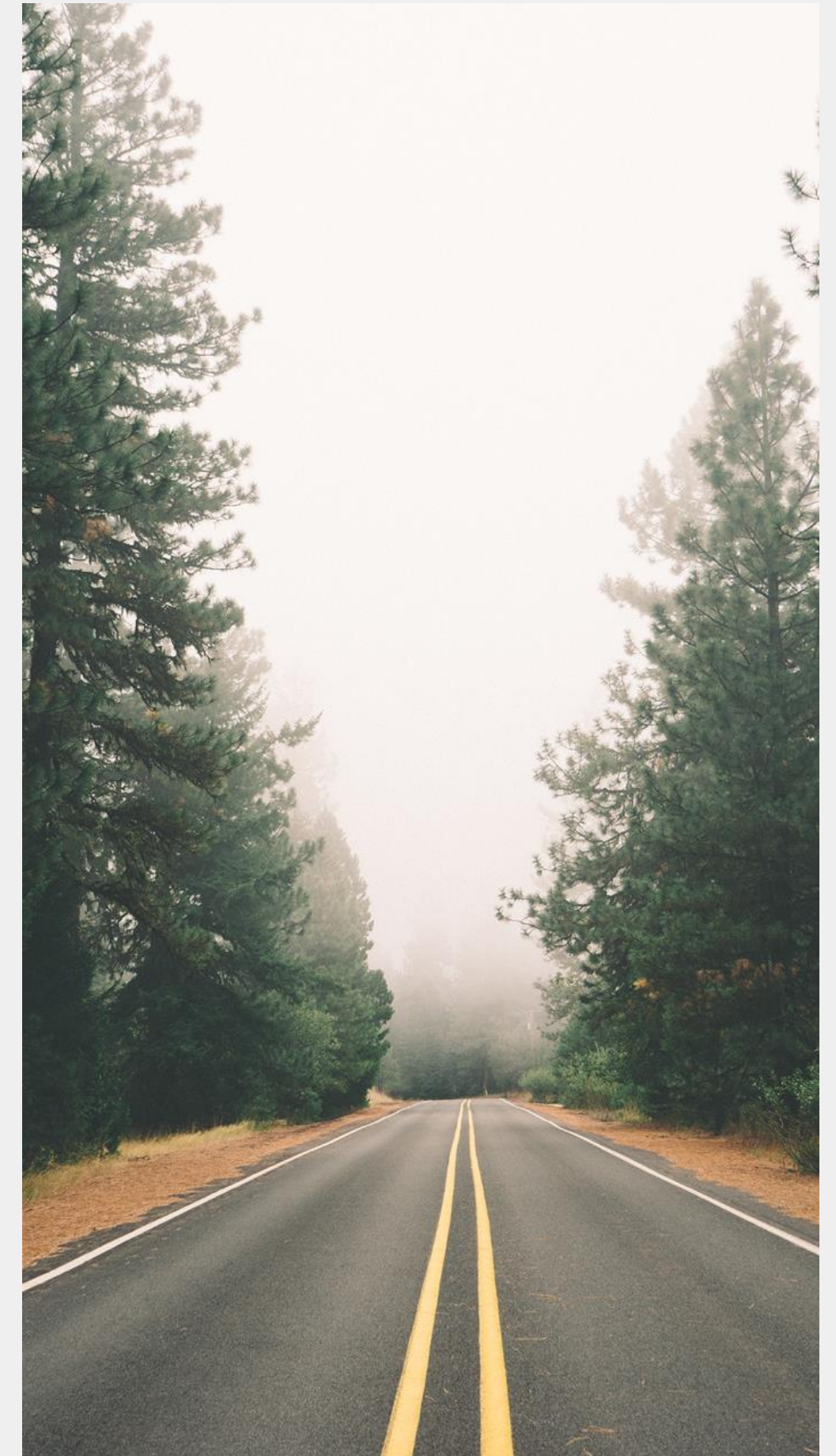
Toimiva joukkoliikenne kytkeytyy maakuntaohjelman tavoitteisiin poikkihallinnollisesti:

- Menestyvä yritystoiminta ja yritysten sijoittuminen.
  - Saavutettavuus kestäväillä kuljetusmuodoilla.
- Osaavan työvoiman joustava saanti sekä koulutuksen piiriin hakeutuminen.
- Elämän laatu.
- Nuorten osallistuminen.
- Laadukas elinympäristö ja luonnonvarojen kestävä käyttö.
  - Kestävät kuljetusmuodot edistävät hiilineutraalisuutta
- Kestäviin ratkaisuihin perustuvat liikenneratkaisut sekä toimivat ja digitaaliset matkaketjut.
  - Muuttuvan toimintaympäristöön sopeutuminen ja digitalisaatio.

Hankkeen indikaattoritiedot

- Hanke edistää hiilineutraalisuutta ja resurssitehokkuutta, koska kestävien kulkumuotojen osuutta liikenteessä pyritään kasvattamaan hankkeen esittämän etenemismallin avulla.
  - Joukkoliikenteen palvelutason parantaminen sekä seudullinen yhteistyö.
- Hankkeella alueen vetovoimaisuutta kasvattava vaikutus.
  - Toimiva joukkoliikenne on kuntien ja koko seudun yksi vaikuttava vetovoimatekijä
  - Parantaa houkuttavuutta, kun on tarjota asukkaille kattavat peruspalvelut, joihin joukkoliikenne myös kuuluu
- Kannustaa kehittämään digitaalisia matkaketjuja.
  - Seutu pyrkii mukautumaan toimintaympäristöönsä kehittymällä kehityksen mukana sekä tarjoamalla nykyaikaista palvelua kuntalaisille.

Hankkeen tavoitteet

- Tavoitteena on kartoittaa yhteisen joukkoliikenteen tulevaisuuden tarpeet kuntakohtaisesti sekä vertailla niitä keskenään.
- Luodaan selkeä etenemismalli, jolla tulevaisuuden tarpeita lähdetään kehittämään
- Mallin on määrä tuoda esiin kuinka joukkoliikennettä voidaan tuottaa älykkäällä, kustannustehokkaalla ja ilmastoystävällisellä tavalla.
- Selvittää onko kuntien mahdollista/järkevää yhdistää liikkuminen yhdeksi suureksi kokonaisuudeksi.
- Parantaa alueellista palvelutasoa ja asiakastytyvääisyyttä
- Kehittää kuntien vetovoimaisuutta
  - lisää veronmaksajia kuntiin
  - Toimiva ja luotettava joukkoliikenne
- Hanke toimii pohjana mahdollisille tuleville kilpailutukselle.

Hankkeen toimintakuvaus

- Hankkealueen kuntien kanssa käydään läpi kuntakohtainen joukkoliikenteen tarjonta:
- Aineiston keruu suoritetaan haastatteluna, jotka pidetään Teams- sovelluksen välityksellä kuntakohtaisesti. Tietoa kerätään seuraavista teemoista.
  - Millaista joukkoliikennettä alueella on? Mitkä ovat ongelmakohdat/hyvät asiat?
  - Kustannukset
  - Kuntakohtaiset kehittämistavoitteet tulevaisuudessa?
- Kerätään kuntakohtaiset tiedot yhteen painottaen erityisesti:
  - Joukkoliikenteen yhteiskustannuksia.
  - Tulevaisuuden yhteistä visiota.
  - Speksataan alustava yhteinen tulevaisuuden joukkoliikennemalli, jossa liikennöinnin lisäksi otetaan huomioon lippujärjestelmä, yhtenäinen informaatiotietojärjestelmä.
  - Perehdytään tekniseen toteutukseen (sähköisiin alustoihin sekä palveluntarjoajiin)
- Laaditaan muutama mahdollinen vaihtoehto joukkoliikennemallin toteuttamiseksi ja esitellään vaihtoehdot työryhmälle
- Sovitaan jatkotoimenpiteistä.

Haasteet ja kehittämisteemat

Laaja ja moninainen alue

Julkisen liikenteen tarjonta nähdään riittämättömänä

Yhtenäinen kehittäminen

Informaation puute

Suositaan omaa henkilöautoa

Matkaketjujen puute

Liikenteen digitalisaatio

Liikenteen ilmastopoliittiset teemat

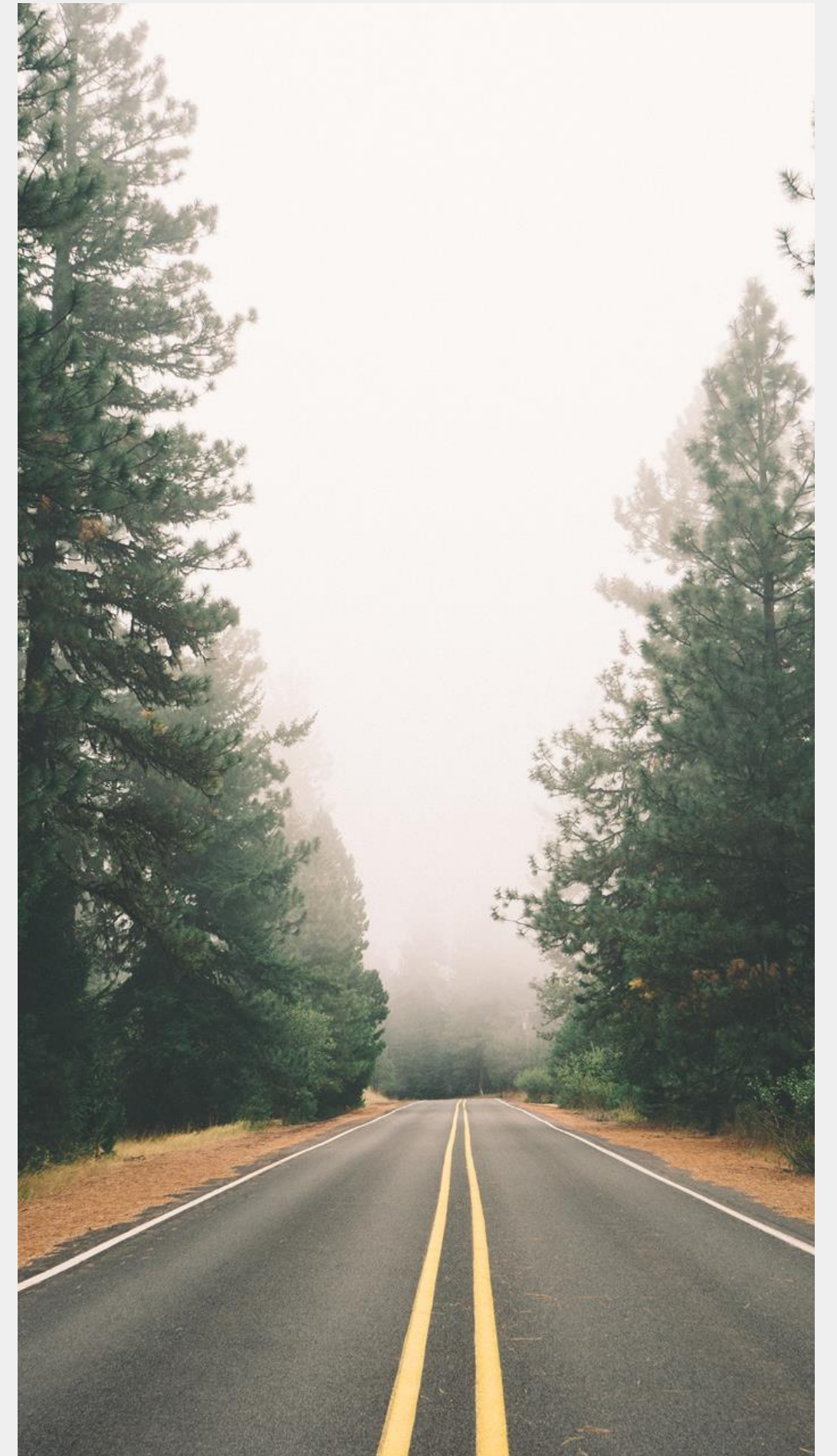
Alueellinen vetovoima

Kustannus-tehokkuus

Hankkeen toimenpiteitä

- Suurimmalta osalta kunnista tiedot saatiin koottua ja analysoitua.
- Aineisto oli tarpeeksi kattava, jotta saatiin tarpeeksi laaja kuva alueen joukkoliikenteen toimijoista ja palvelutasosta.
- Kehittämistavoitteet olivat yhtenäiset ja selkeät eikä suuria poikkeavuuksia ollut
  - Eniten toivottiin yhtenäistä ilmettä sekä seudullisen palvelutason kasvattamista.
- Laadittiin kaksi vaihtoehtoista etenemismallia.
  - Vaihtoehto 1. ja Vaihtoehto 2.
- Painotettiin selvityksessä kestäviä ja älykkäitä liikkumismuotoja sekä digitaalisia palveluja.
- Tehtiin arvio kustannuksista

Sujuvuutta matkaketjujen avulla

Matka, joka muodostuu eri matkustusmuodoista.

Eri liikennemuotoja yhdistelemällä julkisen liikenteen käyttö helpottuu ja matkaketju nopeutuu

- Liikkumispalveluiden yhdistämistä matkaketjujen ja muiden palvelukokonaisuuksien muodostamaksi kokonaisuudeksi.
- Asiakas voi ostaa omien tarpeidensa mukaan räätälöityjä liikkumispalveluita kokonaisuutena.
- Eri joukkoliikennetoimijat kohtaavat solmupisteissä. Joukkoliikenteessä solmupiste on vaihto- tai liityntäliikennepisteenä toimiva useiden pysäkkien muodostama kokonaisuus.

Juna

Bussi

Taksi

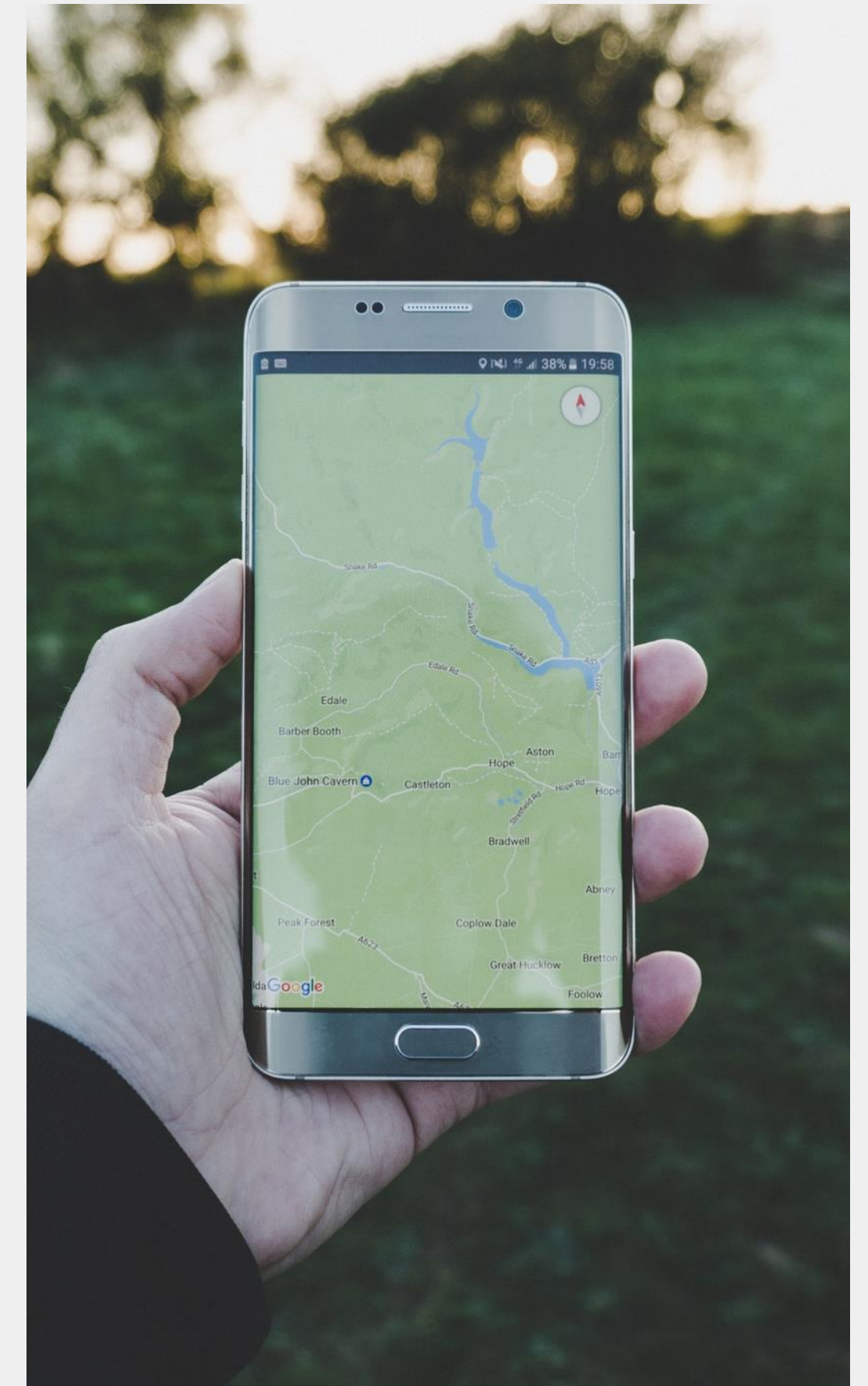
Vuokra-autot

Kävely&pyöräily

Muut liikkumisvälineet

Informaatiota älykkäästi

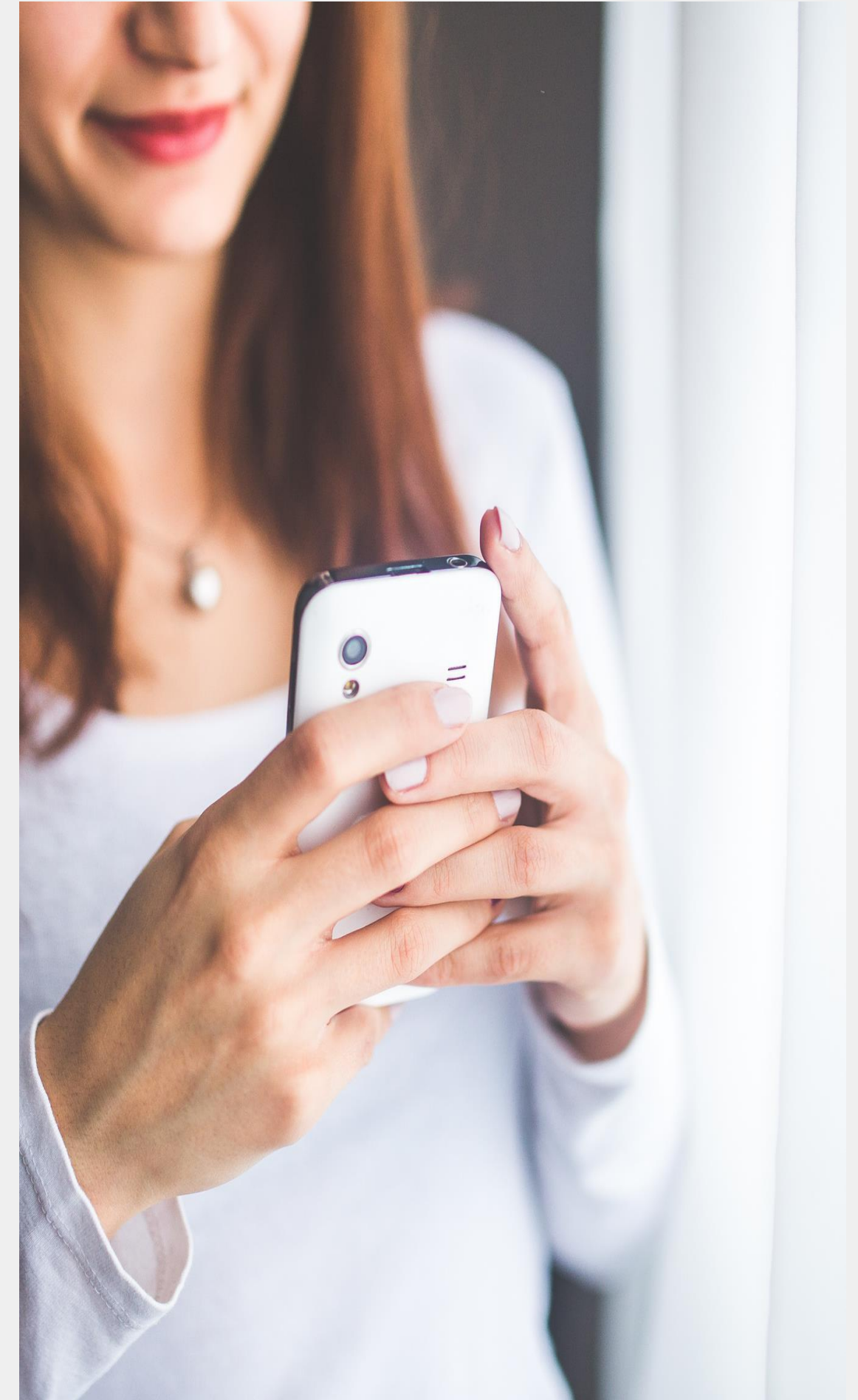
- Reitit kartalle, selainpohjaisuus/mobiililaite
- Bussipysäkit kartalle älykkäästi
- Sujuva opastus ovelta kohteeseen
- Alueellinen ja valtakunnallinen liikenne nivoutuu yhteen. (vr, hsl, ELY, liikennöitsijät)
- voi seurata reaaliaikaisesti ajoneuvon sijaintia
- Toiminnallisuudeltaan eri kulkuneuvoja tukeva esimerkiksi juna, bussi, taksi ja kutsuliikenne, lentoliikenne. (kimppakyyti)
- Joukkoliikenne (kauko-, seutu- ja paikallisliikenne) ja eri kuntien palveluliikenteet samassa paikassa.
- Kutsuliikenteen voi tilata saumattomasti osana joukkoliikenteen matkaketjua yli kuntarajojen

Lippu- ja informaatiojärjestelmä

- Lipun ostot mobiililaitteista, netistä ja bussista
- Kerta-, kausi- ja sarjaliput mobiiliin ja matkakortille
- Sarja- ja kausiliput matkakortille
- Pysäkki-, reitti- ja aikataulu- tietojen ylläpito
- Koko joukkoliikenteen tunnistepohjainen taustajärjestelmä kaupungille ja liikennöitsijälle
- Reitin suunnittelu ja lipun ostaminen samasta paikasta ja hallinnointi mobiililaitteella

Kestävät kulkutapamuodot

Reitti- ja aikataulupohjainen liikenne

Reittipohjainen linja-autoliikenne

- Opiskelu- ja työmatkat
- Tehokkaasti autokierroittain palvelemaan matkustajia
  - Tehokas kierto ja hyvä vuorotarjonta
- Isot bussit ja matalalattiabussit.
  - Kuntakohtainen suunnitelma/ kunnat tunnistaa omat tarpeensa

Koululaiskuljetukset

- Lisätään koulukyydit busseissa avoimeen reittiliikenteeseen kaikkien kuntalaisten käytettäväksi.
- Näin saadaan aamu- ja iltapäiväkuljetuksia kuntalaisille avattua ja myös harvemmin asutuille alueille julkinen liikennepalvelu ilman lisäkustannuksia.

Kestävät kulkutapamuodot

Kutsutaksit:

- Kutsuliikenne niille alueille, jossa reittipohjainen liikenne ei ole kustannustehokasta.
- Auto liikkuu vain kutsuttuna.
- Voidaan järjestää ovelta ovelle tai tienvarsiliikenteenä.
- Palvelee monipuolisesti esimerkiksi vuorotyöläisiä sekä ilta -ja viikonloppuliikennettä.
- Toteutetaan takseilla, esteettömät autot

Kävely ja Pyöräily

- Liitetään osaksi matkaketjua. (esim. Pyörä mukaan bussiin, turvalliset ja hyvät bussipysäkit)
- Työsuhde-etuna pyörä (esim verovähennys)
- Bonuksia työntekijöille kävelyn ja pyöräilyn tukemiseen.

Kimppakyyti

- Työpaikka/ aluekohtaisia ryhmiä
- Erilaiset sähköiset alustat tulemaan kimppakyytiä
- Työnantajan tarjoama bonus, esim ilmainen parkkipaikka työpaikalla kimppa-autoille.
- Erilaiset kannustusmenetelmät, joita kunta tukee.

Vaihtoehto 1.

Vaihtoehto 1.

Vaihtoehdossa 1. lainsäädäntö määrittää joukkoliikenteen hankintaperusteen, jolloin alue ei voi hankkia kuntien välistä liikennettä, vaan sen tekee ELY-Keskus.

- Yhteistyö ELY: kanssa, reitit suunnitellaan , niin että ne täydentävät ELY:n tarjoamia runkolinjoja.
  - Esimerkiksi matalalattiabussit täydentämään ELY:n tarjoamia seudullisia reittipohjaisia runkolinjoja ylittämättä kuntarajoja. Reitit vaihdollisia kuntarajalla.
- Digitaaliset matkaketjut
  - Valitaan operaattori, joka tarjoaa alustan matkaketjujen suunnitteluun digitaalisesti.
  - Osallistuminen Pilotti- hankkeeseen, jolla tuodaan digitaalisia matkaketjuja tutuksi eri toimijoille
- Osittainen lippu- ja informaatiojärjestelmä
  - Operaattorin tarjoamalta alustalta lippujen ostaminen sekä reaaliaikaisen tiedon seuraaminen
  - Lipputuotteet ELY:n laatimat.
  - Bussit kartalle, ajoneuvoihin tunnistuspohjaiset laitteet sekä seurantajärjestelmä.

Vaihtoehto 1. toimenpiteet

- ELY:n tarjoamat linjat autokierroittain
- Kuntien järjestämä kuntien sisäinen liikenne täydentämään ELY:n järjestämiä vuoroja niin, että vuorot ovat vähintään vaihdollisia.
- Sivukylistä ja harvaan asutuilta alueilta liikennöinti kutsupohjaisena
  - mahdollistaa vuorotyöläisten kulkemisen myös ilta-aikaan sekä harrastukset
  - Auto ajaa vain, jos se on tilattu
- Mahdollinen liittyminen runkolinjoihin
- Avointa kaikille matkustajille
- Kimppataksit ja nopea kyyti
  - auto tilataan soittamalla tai mobiililla tietyllä aikamarginaalilla.
  - Hinta on kilometripohjainen, kimppakyytiläinen alentaa hintaa.
- Tilausliikenne ryhmäkohtaisesti

Vaihtoehto 1.

Palvelusopimusasetus

- Voi hankkia kunnan sisäistä tai vähäisessä määrin toisen kunnan alueella kulkevaa kaikille avointa täydentävää liikennettä.
  - Muutama kilometrin ylitys sallitaan
- Voi hankkia vapaasti tilausliikennettä, joka tarkoitettu rajatulle käyttäjäryhmälle.
  - Tämä kuitenkin kallista.
- Ei voi hankkia kuntien välistä, kaikille avointa liikennettä.
  - ELY toimivaltaisena viranomaisena vastaa kuntien välisestä liikenteestä
- Ei voi saada hankkimalleen liikenteelle yksinoikeussuojaa.
  - Ei voi kilpailla Ely-keskuksen järjestämän liikenteen kanssa.
- Markkinaehtoisen liikenteen on oltava itsekannattavaa (esim. lippu- tai rahtituloilla).
  - Markkinaehtoiselle liikenteelle ei saa maksaa minkäänlaista tukea.
  - Esimerkiksi markkinaehtoiselle minibussiliikenteelle ei ole tarjolla tukea.
  - Suunnitteluun voidaan myöntää valtion tukea.

Vaihtoehto 2.

Seutu hakeutuu itsenäiseksi joukkoliikenteen toimeenpanoviranomaiseksi

- Lainsäädäntö ei ole enää tällöin ongelma, vaan palvelutason parannus voidaan tehdä lisäämällä kuntien välistä liikennettä vapaasti.
- Digitaaliset matkaketjut yli kuntarajojen.
  - Matkaketjuja voidaan luoda yli kuntarajojen, jolloin sama toimija voi ylittää kuntarajat huoletta
    - Matkaketjuintegraatiossa voidaan yhdistää; Juna, bussit, kutsutaksit, vuokra-autot, kimppakyydit sekä muut kestävät liikkumisvälineet tehokkaasti samasta alustasta.
- Lippua- ja informaatiojärjestelmä.
  - Voidaan luoda oma alueellinen lippujärjestelmä, joka integroituu valittavaan järjestelmään.
    - Matkat on mahdollista ketjuttaa ja maksaa samasta paikasta digitaalisesti yli kuntarajojen., lipputuotteet tarjolla mobiilissa ja matkakortilla.
    - Reaaliaikainen informaatio matkustajille esimerkiksi myöhästymiset, laiterikot ym..
- Yhtenäinen ilme ja brändäys
  - Kaikki alueen joukkoliikenne saman brändin alle, monikanavainen tiedottaminen ja saumaton information liikkuminen koko alueella.
- Tienvarsi-informaatio/ älykkäät diginäytöt busseihin
  - Reaaliaikatietoja koko alueen bussiliikenteestä

Vaihtoehto 2. toimenpiteet

- Käynnistetään itsenäisen toimijan hakuprosessi
  - Prosessin kesto on noin 1 vuosi riippuen käsittelyajoista.
  - Vaatii lakimuutoksen
- Laaditaan alueelle liikennejärjestelmäsuunnitelma
  - Selkeä suunnitelma liikkumistarpeista alueella
- Jokainen kunta päättää itse palvelun laajuudesta (tunnistaa liikennöintitarpeen)
  - Mahdolliset optiot lisätä palvelutasoa ajan kuluessa
  - Optioita esimerkiksi pikkubusseihin, mikäli niitä tarvitaan lisää.
- Runkolinjat ajavat ELY:n tarjoamien vuorojen tavoin autokierroittain.
  - Markkinaehtoinen liikenne korvaamaan ELY:n tarjoamat linjat
- Kysyntää seurataan ja liikennöitsijä raportoi ajantasaisesti.
- Toimintaa kehitetään jatkuvasti.
- Työryhmä kokoontuu säännöllisesti kehittämään alueen joukkoliikennettä
- Tulevaisuuden joukkoliikenteen vision laatiminen

Vaihtoehto 2.

Hyödyt;

- Mahdollisuus kehittää liikennettä joustavasti, älykkäästi ja yhtenäisesti. (Esimerkiksi. Tampereen seutu, Nysse)
- Liikkumisen palvelut ja matkaketjut saadaan palvelemaan kuntarajojen yli.
  - Liikennöinti myös kuntarajojen yli
- Brändäys ja markkinointi yhtenäiseksi
- Helppo päivittää ja mukautua tulevaisuuden tarpeisiin.
- valtakunnallinen huomio.

Haasteet:

- Resurssit (kustannukset, työmäärä ym..)
  - Iso kokonaisuus jonka organisointiin tarvitaan useita tahoja.
- Ennustettavuus
  - Ei voida etukäteen arvoida saavutetaanko riittäviä matkustajamääriä
- Hakeutumisprosessi
  - Pitkä prosessi, ehtiikö valmistelut palvelemaan esimerkiksi Hanhikivi1 toimintaa?

Jatkotoimenpiteet ja ehdotukset

- Alueellinen joukkoliikennetyöryhmä valitsee jokaisesta kunnasta yhteyshenkilön, joka on aktiivisesti mukana seudullisessa joukkoliikenteen kehittämisessä.
- Lisäksi valitaan henkilö joka koordinoi kehittämistä.
  - Kilpailutukset
  - Suunnittelu ja säännölliset tapaamiset
- Valitaan vaihtoehdoista etenemissuunnitelma ja toimitaan sen mukaan
- Kunnat vievät suunnitelmaa eteenpäin päätöksentekokoelimiin
  - Sitoutetaan päättäjät riittävän varhaisessa vaiheessa
- Laaditaan alueellinen liikennjärjestelmäsuunnitelma
- Käynnistetään mahdolliset simulointi ja pilottihankkeet
- Hyödynnetään käynnissä olevia tai tulevia hankkeita.
  - Peilihanke ja Digitaaliset matkaketjut- hanke.
- Muodostetaan riittävän kunnianhimoisen visio
  - Etsitään mahdollisimman konkreettisia toimia, joilla visio voidaan saavuttaa
- Seurataan toimintaympäristön muutoksia ja varaudutaan päivittämään suunnitelmaa
- Käynnistetään tarkempi seudun joukkoliikennevision laatiminen.

Esimerkki mahdollisesta pilottihankkeesta

- Käynnistetään hanke, joka simuloi ja mallintaa alueen joukkoliikennetarpeet
- Laaditaan kattava liikennejärjestelmäsuunnitelma
- Tuodaan pilottiin mukaan kehittämisteemat:
  - Digitaaliset matkaketjut,
  - reitit kartalle,
  - lippu ja informaatiojärjestelmä.
- Alueellinen työryhmä koordinoi hanketta
- Valtion avustus
  - Haetaan valtion avustusta pilotti-hankkeelle
- Pilotointi ja vaikuttavuusanalyysi
  - Tulosten jatkokäyttö ja jalostus

Hankkeen talous

Kustannukset

	Hyväksytty kustannusarvio	Toteutuma
Palkka- ja henkilöstökulut	27755	28186,29
Välilliset kulut (flat rate)	6661,20	67641,71
YHTENSÄ	34416,20	34951

Rahoitus

	Rahoitussuunnitelma	Toteuma
Valtion rahoitusosuus/tuki	24091,34	24091,34
Kuntarahoitus	10324,86	10859,66
Yhteensä	34416,20	34951

Loppuraportointi

Alueellinen joukkoliikennetyöryhmä kokoontui 1.12.2021

- Työryhmä hyväksyi raportin sekä aloitti keskustelun jatkosuunnitelmista.
- Päätettiin, että jatkosuunnitelmat vaativat laajemman keskustelun, joten päätöksentekoa siirrettiin.
- Alueellinen joukkoliikennetyöryhmä kokoontuu uudestaan pohtimaan jatkosuunnitelmia.
- Maksatushakemus hyväksyttiin työryhmän kokouksessa.

- Raahen kaupunki säilyttää hankkeeseen liittyvät materiaalit ja jakaa niitä tarvittaessa hankkeeseen osallistujille.

Raahessa 21.12.2021

Anna-Kaisa Ala-aho

Joukkoliikennesuunnittelija